

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня спеціаліста
зі спеціальності 7.07072. Фінанси та кредит
(шифр та найменування спеціальності)
за програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

на тему: **«Бюджетна система як інструмент регулювання
економічного розвитку»**

Виконавець:
Студентка ЦЗФН
Бешимова Марал Халмурадівна

/підпис/

Науковий керівник:

К.Е.Н. _____
(науковий ступінь, вчене звання)
Волкова Оксана Георгіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Головним завданням державної економічної політики є створення сприятливих умов для забезпечення стійкого економічного зростання з метою підвищення добробуту населення. Визначальну роль у реалізації цього завдання відіграє бюджетна система, яка через механізм грошово-кредитних відносин впливає на відтворювальні процеси в реальному секторі економіки.

На сучасному етапі розвитку національної економіки, відбувається реформування усіх ланок бюджетної системи з акцентом на посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів та збільшення їх ролі в розподільчих процесах. Саме тому проблемі вибору ефективних форм державного регулювання бюджетних відносин, що впливають на структурну перебудову економіки та формування важливих макроекономічних пропорцій є особливо актуальним та обумовило вибір теми роботи.

Метою дослідження є розгляд теоретичних та практичних аспектів бюджетної системи як інструмента регулювання економічного розвитку.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити існуючі погляди на сутність бюджетної системи та її роль у відтворювальних процесах;
- розкрити особливості функціонування бюджетної системи України;
- дослідити світовий досвід використання бюджетного механізму в регулюванні економікою;
- дослідити роль бюджетної системи України у забезпечення економічного розвитку;
- визначити основні проблеми бюджетної системи України як інструмента регулювання економічного розвитку;

- визначити основні напрями удосконалення бюджетного механізму України в забезпеченні економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є бюджетна система України.

Предмет дослідження – процес функціонування бюджетної системи України як інструмент регулювання економічного розвитку.

Методи дослідження. Теоретичне дослідження понятійного апарату таких термінів, як “бюджет”, “бюджетна система” визначення пріоритетних напрямів вдосконалення бюджетного регулювання здійснювалися за допомогою методів індукції та дедукції, аналізу й синтезу. Аналіз планування та виконання Зведеного та Державного бюджетів, місцевих бюджетів України досліджувався за допомогою порівняльного аналізу та узагальнення.

Інформаційну основу написання роботи складають чинні законодавчі та нормативні акти з питань реалізації політики у сфері державних та місцевих фінансів в Україні, інформаційну – практичні матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Державного казначейства України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота спеціаліста складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки. Основний зміст викладено на 82 сторінках. Робота містить 21 таблиці, 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи бюджетного регулювання економікою держави**» розглянуто сутність поняття бюджету та бюджетної системи, роль бюджетного механізму в регулюванні економікою держави, особливості функціонування бюджетної системи України в умовах фінансової децентралізації.

У другому розділі **«моніторинг бюджетного механізму регулювання економікою України»** проаналізовано механізм бюджетного регулювання економікою України в умовах реформування бюджетної системи, роль Державного та місцевих бюджетів у забезпечення економічного розвитку держави.

У третьому розділі **«проблеми та шляхи вдосконалення бюджетного регулювання економікою України»** визначено основні проблеми бюджетного регулювання економікою України та основні заходи вдосконалення бюджетної політики з метою забезпечення сталого та інклюзивного економічного розвитку держави.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Систему бюджетного регулювання можна представити у вигляді моделі, яка ґрунтується на регулювання дохідної і видаткової частин бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту (профіциту) бюджету, державного боргу з урахуванням стану економіки та взаємозв'язків між ними. Держава через відповідну організацію бюджетної системи, правил бюджетного процесу регламентує поведінку суб'єктів господарювання в процесі їхньої економічної діяльності, формує умови для розподільчих процесів в суспільстві.

2. Бюджетна система України має виступити дієвим інструментом забезпечення економічного зростання держави інклюзивного характеру, тобто отримання вигоди від збагачення держави кожним громадянином України та зменшення соціальної нерівності. Це зумовлює необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату, утримання макроекономічної стабільності, фіскальна консолідація. Результатом цих діє є створення нових робочих місць, підвищення добробуту населення, зниження рівня бідності.

3. Встановлено, що при збільшенні обсягу видаткової частини зведеного бюджету, обсяг випуску продукції збільшується також, номінальний валовий внутрішній продукт відповідно. Встановлений взаємозв'язок свідчить про підвищення рівня регулюючої функції бюджетної системи. Разом з тим, видатки Зведеного бюджету зростають більшими темпами порівняно зі зростанням ВВП та обсягу виробленої продукції, що свідчить некапіталотворче використання коштів Зведеного бюджету держави. Зокрема, бюджетні видатки спрямовуються на підтримку соціально незахищених верств населення, а також можуть активно впливати на економічне зростання завдяки, пріоритетному фінансуванню наукових досліджень, розвитку пріоритетних галузей економіки, вирівнюванню регіональних диспропорцій.

4. Встановлено, що в рамках запровадженої фінансової децентралізації бюджетної системи України в 2015 року запроваджена система балансування доходів і видатків місцевих бюджетів України за принципом горизонтального вирівнювання. Збільшено джерела формування доходної частини місцевих бюджетів дало змогу наростити власні фінансові ресурси органам місцевого самоврядування: власні надходження бюджетів об'єднаних громад у 2016 р. зросли більше ніж утричі порівняно з 2015 р. – з 1 млрд грн до 3,3 млрд грн., у тому числі за рахунок посилення ролі місцевого оподаткування, передачі частини загальнодержавних податків та зборів до доходів місцевих бюджетів: частину податку на прибуток підприємств приватного сектору, екологічного податку, акцизного податку з роздрібної торгівлі . Встановлено, що частка доходів та видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у структурі доходів та видатків Зведеного бюджету України у 2016 р. зросли 21,8% та 40,7% відповідно порівняно із 2015 р. та у ВВП – доходи у 2016 р. становила 7,2% проти 6,1% у 2015 році. Така тенденція свідчить про зростання частки ВВП, яка безпосередньо (омінаючи Державний бюджет України) надходить у розпорядження органів місцевого самоврядування.

5. Встановлено, що через зведений бюджет України перерозподіляється близько 30% ВВП, що дозволяє не тільки задовольняти загальнодержавні потреби, а й активно впливати на суспільство, забезпечувати виконання стратегічних програм соціально-економічного розвитку країни. Питома вага дохідної частини та податкових надходжень Зведеного бюджету України у ВВП з 2012 по 2016 рр. зросла з 30,8% до 32,9% та з 24,7% до 27,3% відповідно, що свідчить про посилення фіскальності та зростання ролі держави у розподільчих процесах. Щодо питомої ваги видатків у ВВП, то вона майже не змінилася у 2016 році порівняно з 2012 роком та становить 35%.

6. Встановлено, що у період 2012-2016рр. спостерігається не до фінансування запланованих видатків Зведеного бюджету України як на рівні Державного бюджету, так і на місцевому рівні. Разом з тим відмічається підвищення рівня їх виконання з 92,3% у 2012 році до 94,6% у 2016 році. Недофінансування видатків негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

7. Доведено, що останніми роками відбулися зміни в структурі видатків Зведеного бюджету за економічною класифікацією в бік зростання питомої ваги капітальних видатків до 8,7% у 2016 році проти 6,9% у 2015 році. При цьому, саме більша частина капітальних видатків зосереджується на рівні місцевих бюджетів. Такий склад видатків Зведеного бюджету України свідчить про низьку інвестиційну складову бюджетної системи та низькі темпи оновлення обладнання довгострокового користування, внаслідок чого не тільки знижується якість надання суспільних послуг, а й, наприклад, у галузі охорони здоров'я, – виникають загрози для життя і здоров'я людей

8. Аналіз структури капітальних видатків Державного бюджету України за останні п'ять років засвідчив зміни у структурі капітальних видатків: якщо у 2012 році найбільш питома вага припадала на капітальні трансфери підприємствам (49,5%), то у 2016 році цей показник знизився до

20,3% та посів друге місце, поступившись капітальним міжбюджетним трансфертам, які зазнали 24,3% від усіх капітальних видатків: 62,2% проти 37,8% у Державному бюджету України у 2016 році. Найбільш недофінансованими є капітальні трансферти підприємствам та капітальне будівництво. У структурі капітальних видатків місцевих бюджетів України за останні п'ять років найбільш питома вага припадає на капітальний ремонт, при цьому цей показник має тенденцію до зростання, на другому місці капітальні трансферти підприємствам, їх питома вага також зросла з 23,9% у 2012 році до 28,3% у 2016 році, зменшилися у загальній структурі видатків видатки на капітальне будівництво з 14,2% до 8,7%. Зважаючи на ступінь зношеності основних засобів національної економіки, така структура капітальних видатків є виправданою.

9. Найбільшу питому вагу у структурі видатків бюджетної системи України становлять видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. Видатки на економічну діяльність у Зведеному бюджеті збільшилися на 17,7 %, змінився їх розподіл між рівнями бюджетної системи на користь місцевих бюджетів. Найбільшу питому вагу у видатках місцевих бюджетів займали видатки соціального спрямування, зокрема на освіту – 32,43%, соціальний захист і соціальне забезпечення – 23,76%, охорону здоров'я – 21,58%, культуру, мистецтво, фізичну культуру, спорт. При цьому, частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення зросла на 4,5 в. п. і склала 30,4 %, що пов'язано з виплатою пільг та житлових субсидій.

10. Встановлено, що за останні два роки суттєво зросли доходи бюджетів розвитку місцевих бюджетів України та їх питома вага у доходах місцевих бюджетів з 14,1% у 2012 році до 27,5% у 2016 році. У 2012-2014рр. основним джерелом наповнення бюджету розвитку був єдиний податок: у 2014 році більше 66%. На другому місці кошти із загального фонду – 18,6% та на третьому місці кошти від продажу землі більше 6%. У 2015-2016 роках структура джерел формування доходів бюджетів розвитку змінилася: основним джерелом наповнення бюджету розвитку стали кошти, одержані із

загального фонду бюджету, – 94,5 % загального обсягу надходжень бюджету розвитку. Також джерелами доходів були надходження від продажу землі (0,9 млрд грн, або 2,0 %) та від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності (0,3 млрд грн, або 0,5 %).

11. Доведено, що не зважаючи на те, що у 2016 році в Україні відбулося зростання ВВП, разом з тим, зберігаються негативні тенденції, що зумовлюють ризики нестабільності досягнутих показників: зберігається низький рівень інвестиційної активності, хронічний дефіцит зведеного бюджету України, зростання державного боргу, незабезпеченість бюджетних повноважень місцевих бюджетів достатнім фінансовим ресурсом, низька зацікавленість місцевих органів влади в економічній розбудові власних територій, низький рівень видатків розвитку бюджетів у загальних видатках.

12. В умовах трансформаційних перетворень важливим є визначення основних напрямів фінансово-бюджетної політики, у тому числі в частині міжбюджетного регулювання на середньострокову перспективу, що посилить керованість управління місцевими бюджетами. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи необхідним є підвищення фінансової спроможності місцевого самоврядування, зміцнення власної доходної бази місцевих бюджетів.

13. Проведений аналіз дозволив систематизувати наступні стратегічні напрями вдосконалення механізму бюджетного регулювання економікою України: подальша розбудова фінансової децентралізації, створення ефективної системи державної допомоги суб'єктам господарювання, запровадження прозорого механізму витрачання бюджетних коштів, запровадження державних програм підтримки інноваційного розвитку, створення системи фінансування програм регіонального розвитку, запровадження середньострокового планування на місцевому рівні, обмеження надання державних гарантій за кредитами суб'єктам господарювання. Сприяння залучення інвестицій має передбачати планування державних програм на середньостроковій основі, а відбір

проектів на основі повної інформації щодо отримання майбутніх вигод та витрат на реалізації проектів. Фінансування виключно розвиткових проектів, що передбачають створення нових робочих місць, збільшення частки інноваційної продукції, підвищують конкурентоспроможність регіонів, поліпшують якість послуг.

АНОТАЦІЯ

Бешимова М.Х. «Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня спеціаліста зі спеціальності «7.07072. Фінанси та кредит» за програмою професійного за спрямування Державні та муніципальні фінанси

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти бюджетної системи як інструмента регулювання економічного розвитку держави.

Проаналізовано роль Державного та місцевих бюджетів у забезпечення економічного розвитку України за останні п'ять років в умовах проведення бюджетної реформи.

Запропоновано заходи вдосконалення бюджетного механізму регулювання економічного розвитку через подальшої розбудови фінансової децентралізації, створення ефективної системи державної допомоги суб'єктам господарювання, запровадження прозорого механізму витрачання бюджетних коштів, запровадження державних програм підтримки інноваційного розвитку, створення системи фінансування програм регіонального розвитку.

Ключові слова: бюджетна система, державний бюджет, місцевий бюджет, поточні видатки, капітальні видатки, трансферти.

ANNOTATION

Beshimova M.H. "Budget system as an instrument for economic development regulation".

Qualifying work for obtaining an educational specialist degree in the specialty "7.07072. Finance and Credit »according to the program of professional direction Public and municipal finances.

Odessa national economic university. – Odessa, 2017.

The paper considers theoretical aspects of the budget system as an instrument for regulating the economic development of the state.

The role of state and local budgets in ensuring the economic development of Ukraine over the last five years in the context of budget reform has been analyzed.

The measures to improve the budget mechanism of regulation of economic development through further development of financial decentralization, creation of an effective system of state aid to economic entities, introduction of transparent mechanism for spending of budget funds, introduction of state support programs for innovation development, creation of a system for financing regional development programs is proposed.

Keywords: budget system, state budget, local budget, current expenditures, capital expenditures, transfers.